

DAVYAND XULQ ATVORLI O'QUVCHILAR VA ULARNING OTA ONALARI BILAN ISHLASH.

Farg'ona viloyati O'zbekiston tumani

7 -umumiy o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixolog

Komilova Marhaboxon Absalomovna.

Farg'ona viloyati O'zbekiston tumani

50 -umumiy o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixolog

Mamatqulova Gulmiraxon Akramovna.

Farg'ona viloyati O'zbekiston tumani

49 -umumiy o'rta ta'lim maktabi amaliyotchi psixolog

Dadaqo'ziyeva Munosibxon Yo'ldashevna.

Annotatsiya: Yurtimiz kelajagi gulab yashnashi uchun uning kelajagi bo'lgan yosh avlodni har tomonlama barkamol shaxs bo'lim rivojlanishlari uchun hukumatimiz tomonida barcha sharoitlar yaratilgan. Yoshlar bu imkoniyatlardan bugungi kunda unumli foydalanilmoqda. Ular yurtimiz ravnaqi uchun o'z hissalarini qo'shmoqdalar. Lekin shunday ba'zi holatlar ham borki, ularni aytsa odamning ko'ngli xira bo'ladi. Biz ushbu maqolamiz orqali shunday holatlardan biri bo'lgan davyand xulqli bolalar qanday bo'lishi, ularni yuzaga kelish sabablari va ularni oldini olish choralarni o'rgandik. Chunki bizga ma'lumki, jamiyatimizda sodir qilinayotgan ko'plab jinoyatlar, jumladan voyaga yetmaganlar tomonidan sodir qilinayotgan jinoyatlar va ularni keltirib chiqaruvchi omillarga davyand xulqli bolalar sabab bo'lmoqdalar.

Kalit so'zlar: Deviyand, yoshlar, xulq-atvor, og'ish, profilaktika, axloq me'yorlar, o'g'rilik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, o'spirinlar, ota -ona, maktab, jinoyat, jamiyat, o'qituvchi, mahalla.

Аннотация: Чтобы будущее нашей страны процветало, наше правительство создало все условия для развития молодого поколения, которое является ее будущим, как всесторонне развитой личности. Сегодня молодые люди эффективно используют эти возможности. Они вносят вклад в развитие нашей

страны. Но есть ситуации, о которых человеку грустно рассказывать. Благодаря этой статье мы изучили один из таких случаев, как ведут себя дети с агрессивным поведением, причины их возникновения и меры по их предотвращению. Потому что мы знаем, что многие преступления, совершаемые в нашем обществе, в том числе преступления, совершенные несовершеннолетними, и факторы, их вызывающие, совершаются детьми с плохим поведением.

Ключевые слова: Девиантность, молодежь, поведение, девиантность, профилактика, моральные нормы, воровство, алкоголизм, наркотики, подростки, родители, школа, преступность, общество, молодежный педагог, соседство.

Abstract: For the future of our country to flourish, our government has created all the conditions for the development of the young generation, who are its future, as well-rounded individuals. Young people are making good use of these opportunities today. They contribute to the development of our country. But there are some situations that make a person sad to tell them. Through this article, we have studied one of these cases, how children with aggressive behavior are, the reasons for their occurrence, and measures to prevent them. Because we know that many crimes committed in our society, including crimes committed by minors and the factors that cause them, are caused by children with bad behavior.

Key words: Deviant, youth, behavior, deviance, prevention, moral standards, theft, alcoholism, drugs, adolescents, parents, school, crime, society, youth teacher, neighborhood.

Kirish: Buyuk davlatni qurish uchun barkamol shaxs ya'ni uning kelajagi bo'lgan yosh avlodani har tomonlama komil inson qilib tarbiyalash kerak. Buning uchun yoshlarni huquqiy davlat tizimi va mohiyatini chuqurroq anglashi, qonun asoslarini bilishi, qonun hurmat qilishi, ularga so'zsiz bo'ysunishi madaniyatli va ma'naviyatli qilib tarbiyalash bugungi kunning asosiy vazifasidir. Biz ushbu maqola orqali yoshlar yoshlar tarbiyasiga ta'sir qiluvchi omillardan birini o'rgandik. Daviyand bu so'z "davlat" va "axborot" so'zlarining birlashmasidan kelib chiqqan yangi so'zdir. "Davyand" so'zi o'zbek tili va madaniyatini rivojlantirish maqsadida ishlatiladi va o'quvchilar,

o'qituvchilar va o'quv jarayoniga oid yangiliklarni ifodalaydi. Daviyand xulq atvorli o'quvchilar, ya'ni yuqori intellektual va mahoratli talabalar, Daviyand so'zi bilan bog'liq savollar va darsliklar orqali o'qishni osonlashtirish uchun ishlatiladi. Daviyand so'zi o'quvchilarning o'zlarini rivojlantirish va yuqori natijalarga erishishiga yordam beradi. Daviyand so'zi o'zbek tili so'zlaridan biri bo'lib, o'zbek tilini rivojlantirish va uning so'z zaxiralari orqali savollarga javob topishda foydalaniladi. Daviyand xulq atvor dasturi o'quvchilarning ota-onalari bilan birgalikda ishlash va kommunikatsiya o'rnatishni rag'batlantirishga yo'naltirilgan. Bu dastur o'quvchilarning ota-onalari bilan samarali munosabatlarni rivojlantirish, ularning ta'lim va tarbiyasiga ko'maklashish va o'quvchilar va ota-onalar orasidagi munosabatlarni kuchaytirishga yordam beradi. Daviyand xulq atvorning asosiy maqsadi o'quvchilarning ota-onalari bilan birgalikda ta'lim olishlari va ularning mustaqil fikr-mulohazalarini rivojlantirishdir. Bu dastur o'quvchilarning ijtimoiy, ma'naviy va intellektual rivojlanishiga yordam beradi va ularning ota-onalari bilan birgalikda o'zlarini eng yaxshi shaklda rivojlantirishga imkoniyat yaratadi. Daviyand xulq atvor, ota-onalar va o'quvchilar o'rtasidagi munosabatlarni kuchaytirish, o'quvchilarni ota-onalari bilan birgalikda ishlashga rag'batlantirish va o'quvchilarning ta'lim va tarbiyasi uchun ota-onalar bilan samarali kommunikatsiya o'rnatishni maqsad qilgan dasturdir. Bu dastur o'quvchilarning ota-onalari bilan birgalikda o'rganish va rivojlantirish jarayonida ko'maklashadi va ularning ta'lim va tarbiyasi uchun ota-onalar bilan hamkorlik qilishni rag'batlantiradi. Daviyand xulq atvor o'quvchilarni, ota-onalarni va maktabning boshqa xodimlarini birgalikda ishlashga chaqiradi va ta'lim jarayonini barcha tomonlarga kuchaytirishga yordam beradi. Daviyand xulq atvor o'quvchilarni ota-onalari bilan ishlashga yordam bera oladi. Bu masalalar qanday hal etilishi kerakligini tushuntirish, ota-onalar bilan samarali kommunikatsiya o'rnatish, o'quvchilar va ota-onalar o'rtasidagi munosabatlarni kuchaytirish va o'quvchilarga ota-onalar qo'llab-quvvat berishda yordam bera oladi. Daviyand xulq atvor o'quvchilarning ota-onalari bilan ishlab chiqilgan tadbirlarga qatnashishlarini taqozo etish, ularni o'quvchilarining ta'lim va tarbiyasi bilan bog'liq masalalarda ko'rsatmalarini qabul qilish va ularni o'quvchilarning o'zlarining ta'limi va rivojlanishi uchun qo'llab-quvvatlashlari kerak. Daviyand xulq atvor o'quvchilarni va

ularning ota-onalarini birgalikda ishlashga ragbatlantirish uchun dasturlar va resurslar taqdim etishi mumkin. Davyand xulq-atvorning eng yaxshi profilaktikasi - bu tarbiyaning vositalari, shakllari va usullarini aniq belgilab olgan holda voyaga yetmaganlar ongiga maqsadga qaratilgan tashkiliy ta'sir ko'rsatishdan iborat. Huquqiy tarbiyani oldini olish imkoniyatlari tiyishning boshqa vositalariga qaraganda ancha samarali usuldir. Chunki huquqiy profilaktika choralari odatda, birmuncha kechikadi va qilmish sodir etilgandan keyin amal qila boshlaydi, bu usul esa bunday noxush holatlarni oldini oladi. Oldini olish bilan bog'liq huquqiy choralar —ishlashi uchun u bolaning ongiga qo'yilishi, uning e'tiqodi, tajribasining bir qismiga aylanishi kerak bo'ladi. Bunga aniq maqsadga qaratilgan tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish yo'li bilan erishish mumkin. Bugungi kunda davyand xulq-atvorning sababi shundaki, o'smirlar ijtimoiy tabaqalanishni boshdan kechirmoqdalar, mo'l-ko'llikda yashay olmaydilar va yaxshi ta'lim oladilar. Shu asosda psixologik siljish yuz bermoqda, bu tanqidlar, janjallar, asabiy buzilishlar, huquqbuzarlik va uydan qochish bilan yakunlanmoqda. Agar o'smir ko'cha muhitiga, mushtlashuvchilarga, rokerlarga yoki haddan tashqari sevuvchilarga tushib qolsa, unda u salbiy manfaatlar va kattalarning xatti-harakatlariga bo'lgan istakni rivojlantiradi. Bu erta jinsiy tajriba, giyohvand moddalar va spirtli ichimliklarni iste'mol qilishni shakillantiradi. Bunday hodisalarning asosiy sababi ota-onalarning beparvosi, bolaga etarlicha e'tibor bermaslik, beparvolik. Shuning uchun, deviant xatti-harakatlarning dastlabki belgilarida o'qituvchilar ota-onalari bilan o'zaro munosabatda bo'lib, oilaviy muhitni aniqlab olishlari kerak. O'smirlar davyand xulq-atvorining profilaktikasi. O'smirlik yoshida deviatsiya namoyon bo'lishining tinimisiz oshib borishi ijtimoiy pedagog oldida bu o'smirlar bilan ishlashning yangi usullari, texnologiyalarini izlash va ularga tadbiiq etish vazifasini bajaradi. Ilmiy nazariy va amaliyotda ikki asosiy texnologiya-profilaktika va rehabilitatsiya keng qo'llanilmoqda. Profilaktika-o'smirlar xulq-atvorida ijtimoiy normalardan og'ishning turli shakllarini keltirib chiqaruvchi asosiy sabab va sharoitlarni bartaraf etishga qaratilga ijtimoiy, tibbiy, tashkiliy, tarbiyaviy va davlat tadbirlarining majmuasidir. U asosan bolani o'rab turuvchi muhitga bog'liqdir.

Xulosa. Yosh avlod o'rtasida deviant xulq-atvorning rivojlanishi va jamiyatdagi jinoyatchilik hodisalarining o'sishi o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri bog'liqlik bordir. Noqonuniy xatti-harakatlar qilish istagi bolalar va o'spirinlarning davyand xatti-harakatlari rivojlanishi bilan kuchayib bormoqda. Shuning uchun profilaktika ishlari barcha ta'lim muassasalarida hamma joyda joriy etilishi zarurdir. Ularning maqsadi o'spirinlarni har bir harakat javobgar bo'lishi kerakligini anglatishdir. Zamonaviy dunyoda davyand xatti-harakatlar muammosi ayniqsa keskin. Iqtisodiy tengsizlik, ommaviy globallashuv, axborotdan erkin foydalanish, demokratiyaning rivojlanishi, shuningdek, ijtimoiy hodisalar ko'pincha o'smirlar muhitida salbiy reaksiyalarni keltirib chiqarmoqda. Yoshlar adolatsizlikka qarshi isyon ko'taradilar, axloqiy me'yorlarni o'rnatdilar va ularga amal qiladilar. Ko'pincha bu norozilik nafaqat yosh "inqilobiy" ga, balki butun jamiyatga zarar keltiradigan o'ta xavfli shakllardan biriga aylanadi. Davyand xatti-harakatlarning oldini olish va uning sabablarini bartaraf etish uchun siz odamga tushunadigan va umumiy manfaatlarga ega bo'lgan guruhni topishda yordam berishingiz zarur. Variant sifatida musiqa, sport maktabiga yoki sport turistik klublariga yoshlarni jalb qilish kerak. Bularning barchasi shaxsning ishtiyoqi va qiziqishlaridan kelib chiqib tanlanadi. Davyand xatti-harakati yoshlarni tarbiyalashda hisobga olinishi kerak bo'lgan ijtimoiy, biologik va psixologik omillarga tayanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Каримова Л.И. Социальная психология и реклама: Учебное пособие для вузов. Т.: Издательскополиграфический творческий дом им. Г.Гуляма, 2004. С. 20.
2. Sotsiologiya molodeji. Uchebnik. /Pod red. V.T.Lisovskogo. SanktPeterburg, 1996.
4. Po'latov, Sh.N., Rabindranat Tagorning Hindiston ilm-ma'rifatga qo'shgan xissasi.// "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 136-144 P.
5. Po'latov, Sh.N., Hindistonda pedagogik ta'limning rivojlanish bosqichlari. // "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 21-27 P.
6. Jurayev SH.S., Abu Ali ibn Sinoning falsafiy qarashlarida baxt-saodat masalasi // Academic Research in Educational Sciences, 2 (Special Issue 1), 395-401 P.
7. Saidov S.A., Ibn al-Muqaffaning islom tarjima san'atiga qo'shgan hissasi. // "Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences" Scientific journal Volume 1, 2021. 332-336 P.
8. <http://genderi.org/>
9. <https://samarapedsovet.ru>